

ABDULLA BƏY ASİ: HƏYATI VƏ BƏDİİ İRSİ

XIX əsr Qarabağ ədəbi mühitində yetişən istedadlı, təbi rəvan şairlərdən biri də Abdulla bəy Asidir. Abdulla Əli bəy oğlu Fuladov 1841-ci ildə Şuşa şəhərində anadan olmuşdur. O, təhsilini Şuşadakı mədrəsələrdən birində almış, ərəb, fars, rus və çığatay dillərini mükəmməl öyrənə bilmişdir. Təbii ki, onun həm təhsildə, həm də gələcək şair kimi yetişib uğur qazanmasında ana babası Qasım bəy Zakirin (1784-1857) xüsusi rolu olmuşdur.

Abdulla bəyin atası Əli bəy əvvəllər həllac olmuş, Mehduqulu xanın sarayına yaxın olub onun rəğbət və etimadını qazandıqdan sonra xanın istəyi ilə onun bacısı nəvəsi, Qasım bəy Zakirin qızı Nənəş xanımla ailə qurmuş, bu izdivacdən üç övlad-iki qardaş bir bacı dünyaya gəlmişdir. Abdulla bəy atasını erkən yaşlarında itirmiş, qardaşları və bir bacısı ilə babası Q.Zakirin himayəsində böyüyüb boya-başa çatmışdır.

Abdulla bəy Asinin həyatı haqqında mənbələrdə verilən məlumatlar, demək olar ki, üst-üstə düşür. “Şairin anadan olma tarixi Mir Möhsün Nəvvabın “Təzkireyi-Nəvvab” əsərində, Firidun bəy Köçərliyə “Azərbaycan ədəbiyyatı” kitabında, Salman Mümtazın verdiyi qısa məlumatda 1256-cı il (1841) kimi, vəfatı isə, Müctəhidzadənin “Riyazül-əşiqin” təzkirəsi də daxil olmaqla əksər qaynaqlarda 1291-ci ilin şəban ayı (13 sentyabr 1874) kimi qeyd olunmuş, Salman Mümtaz isə şairin ölüm tarixini 1290-cı il kimi (1873) göstərmişdir” (1, s. 9).

Abdulla bəy Asi təzadlarla dolu bir həyat yolu keçmiş, cəmi 34 il ömür sürməsinə baxmayaraq, müasirlərinin dərin rəğbətini qazana bilmişdir. Təkcə Qarabağda deyil, Azərbaycanın digər regionlarında yaşayıb-yaradan sənət adamları da ona dərin ehtiram bəsləmiş, qüdrətli qələm sahibi olduğunu dönə-dönə qeyd etmişlər.

Mir Möhsün Nəvvab onu “şux və incə zövqlü bir cavan” kimi təqdim edir, Müctəhidzadə isə onu Qarabağın əvvəlinci şairi hesab edərək yazır: “Müxtəsər, kəlamı müəzzəmələyih bu sərdə Şuşa şəhərinin əhli zövq və ərbabi-şövqündən əvvəlinci hesab olunmuşdur” (3, s. 161).

F.Köçərli isə təzkirəçilərdən fərqli olaraq onun əsərləri haqqında da fikir söyləyərək şairin digər regionlarda da böyük şöhrət qazandığını qeyd edir: “Asinin təbi-şeriyəsinin sədası hər yərə yayılıb, öz əsərində kəlam əhlinin sərəfrazı, şerü qəzəl deməkdə üdəbalar mümtazı olub, onun namü şöhrəti Şəki, Şirvan, Gəncə və Qazax mahalına yayılmışdır. Hər tərəfdən ona namələr yazılıb, şeirü mənzumə göndərüb rəyini aparardılar və təşviqatı ilə iftixar edərdilər və tənqidatı- fazilanələri sayəində öz əşarü kəlamlarına təbdil verib həkkü islah edərdilər (2, s. 105).

Firidun bəy Köçərli fikrinin sübutu üçün birinci növbədə Seyid Əzim Şirvaninin Asiyə olan münasibətini əsas götürərək yazır: “Mərhum Asinin şöhrəti və hörməti xüsusən Şirvan şüəravü ürəfası məbəynində intişar bulmuşdu. Belə ki, Hacı Seyid Əzim kimi müqtədir bir şairi-dövrən və ədibi-süxəndan Asini məlikü-şüəra məqamında tutub özünü ona nisbət bir kəmtərin qulam hesab edir.

Necə ki, deyibdir:

Nə Asi, ol ki, dəri-izzətinə Seyyidi-zar,

Qulamı olmaq ilə sahibixtiyar olacaq... (2, s. 105)

Mənbələrin verdiyi məlumata görə Asinin irsi həcm etibarı ilə bir o qədər də çox olmamışdır. Bu barədə M.M.Nəvvab yazır: “Təxmin etdiyimə görə şeirlərinin sayı 1400 fərd olar və hamısı şəhid seyid cən ablarına (İmam Hüseynə) olan növhələrdən, müxəmməs, müstəzad, tərcibənd, təcnis, qəzəl və şairədən ibarət idi” (1, s. 15). F.Köçərli qeyd edir ki, “Abdulla bəyin təxminən min beş yüzə qədər əfradı (*beyt nəzərdə tutulur - N.Q.*) vardır ki, ibarətdir müxəmməsət, müstəzad, tərcibənd, qəzəliyyat, təcnis, növhəcatdan. Heyif ki, əsərlərdən çoxusunu ələ gətirməkdə aciz qaldıq” (2, s. 121). AMEA Əlyazmalar İnstitutunda saxlanılan bir əlyazmada isə “onun 3000 sətərə yaxın şeiri olmuşdur” qeydinə rast gəlinir (1, s.15).

A.Asinin əsərlərinin müəyyən qisminin toplandığı ilk mənbə M.M.Nəvvabın təzkirəsidir. Təzkirədə Məşədi Səməd bəyin A.Asinin ölümü ilə bağlı yazdığı məddeyi-tarixlə yanaşı, Azərbaycan, fars və çığatay dillərində yazdığı on qəzəli də verilmişdir (4, s. 100-107).

A.Asinin şeirlərinin bir qismi Firidun bəy Köçərliyə “Azərbaycan ədəbiyyatı” kitabında toplanmışdır ki, qəzəl, tərcibənd, bəhri-təvil və növhələrdən ibarət olan bu əsərlərin sayı 15-dir (2, s. 104-123).

AMEA Əl Arx. 38, № F14 (316) şifrlı əlyazmasında toplanmış materiallardan məlum olur ki, Asi yaradıcılığı Salman Mümtazın da diqqətini cəlb etmiş, əsərlərini toplasa da, çapını, nədənsə gerçəkləşdirə bilməmişdir. Arxivdə qorunan əlyazma materiallarından aydın olur ki, o, Asinin əsərlərinin əksəriyyətini toplamış, özü haqqında isə son dərəcə qısa məlumat vermişdir. S. Mümtaz tərəfindən toplanan materiallarda Asinin azərbaycanca 34 qəzəli, (bunlardan üçü çığatay ləhcəsində, biri isə nəzirədir), 1 təcni, 1 tərcibəndi, 1 tərkiyəndi, 1 natamam müşşər və 1 müşşərəsi, fars dilində 13 qəzəli özünə yer almışdır. Toplanan materiallarla yanaşı, Salman Mümtaz Asinin şeirlərinin 9 səhifədən ibarət olan mündəricatını da vermişdir (1, s. 16).

M.Müctəhidzadənin “Riyazül-əşiqin” əsərində bəhs etdiyi 79 şairin içərisində ən çox yer verdiyi sənətkar da A.Asi olmuşdur. O, A.Asinin azərbaycanca on dörd qəzəlini, iki müxəmməsini, iki bəhri-təvilini, bir növhəsini, Şirvan şairi Bixudun Asiyə mənzum məktubunu və Asinin ona cavabını, Asinin şərəbdən tövbə etməsi münasibətilə Şirvan şairlərinin ona təşəkkür məktubunu, farsca beş qəzəlini vermişdir (1, s. 17).

⁴² Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent. AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu, Yeni Dövr Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsinin aparıcı elmi işçisi

A.Asinin şeirləri kitab halında 2009-cu ildə f.e.d. Raqub Kərimovun ön sözü və tərtibi ilə “Nurlan” nəşriyyatında nəşr olunmuşdur (5, s. 26). Bu nəşrə şairin Azərbaycan, fars və çığatay dillərində yazdığı qəzəlləri, müxəmməs, tərçibənd, təcnis, bəhrilə, təvil, fərd, mərsiyə, növhə, bəzi həcvləri və ona yazılan mənzum məktublardan nümunələr daxil edilmişdir.

Azərbaycan, fars və çığatay dillərində yazdığı mənalı şeirləri ilə müasirləri arasında şöhrət qazanan A.Asi lirik şairdir. Onun qəzəl, müxəmməs, təcnis və s. janrlarda yazdığı əsərlərdə insanın daxili həyəcanları, mənəvi dünyası, həsrət yangısı və vüsal arzusu böyük ustalığ və sənətkarlıqla təsvir olunur.

Onun lirik qəhrəmanı məhəbbət yolunda çəkdiyi əzabları cəfa yox, şəfa hesab edir ki, bu ideya-məzmun onun əksər qəzəllərində aydın şəkildə ifadə olunmuşdur. Şairin “Mənəm”, “Qara gözlər”, “Xudahafiz”, “Olmaz”, “Zülf” və s. qəzəlləri dediklərimizi təsdiqləyir. “Olmaz” rədifli qəzəlində şair yazır:

Məqami-qürbi-yarə vasil ola aşıqı-sadiq.
Riyazi-dustdən özgə ona aləmdə kam olmaz.
Necə vasil olum ol şahə kim, gər olmasa nəzmi.
Məhü mehrü büruci-nəcm seyrində nizam olmaz.
Təriqi-eşqə, Asi, laübalı qoy qədəm bir dəm-
Ki, əhli-eşqdə pərvayı-canü nəngü nam olmaz (2, s. 107).

Böyük M.Füzulinin istedadlı davamçısı olan A.Asi sözün həqiqi mənasında əsl məhəbbət şairi idi.

Şairi ilhama gətirən gözəl onun həyatda, məişətdə gördüyü, valeh olduğu incə belli, zərif telli, nazlı-qəmzəli real gözəldir. Şair bu gözəli təsvir etməklə yanaşı, eyni zamanda, ona olan səmimi hisslərini də etiraf etməkdən çəkinmir. Bu etirafda gizli bir təmənna da var. O da şairin sevgilisindən dərdinə çarə istəməsi, vəslinə şərait yaratmasından ibarətdir. Bu istək və arzu ilə o, sevgisini göylərə qaldırır, onu bütün yaradılmışların zirvəsinə ucaldaraq həyat və təbiət gözəlliklərinin tacına bərabər tutur. Ona görə də yarımın qaşları onun mehrabı, onun yaşadığı yer isə Kəbəsidir və bunu gören hər bir kəs dinin ən müqəddəs məbədi olan Kəbədən də üz çevirər.

Tiği- kəc ilə döndərəsən taği-əbruyuna
Mehrabə səcdə eyləyəni iştibah ilən (5, s. 71)

A.Asiyə görə, əsl aşıq üçün ən böyük nemət ecazkar qüdrətə malik olan məhəbbətdir. Həqiqi aşıq ona layiq olmaq üçün bütün əzablara dözməli, sədaqət göstərməyi bacarmalıdır. Onun məhəbbəti öləri hisslərdən, şəhvani meyllərdən uzaq olmalıdır.

Bu, Allahın ona bəxş etdiyi, onun həyatını, ömrünü mənalandıran, ona yüksək həyat zövqü aşılayan əvəzsiz bir nemətdir. Şair bu neməti şükranlıqla qəbul edib, özünü dünyanın ən varlı və xoşbəxt bəndəsi sayır. Hətta Şərqdə saysız-hesabsız var-dövlət sahibi olan Qarunla müqayisədə özünü ondan da zəngin hesab edir və deyir:

Kimdir tuba eyləsin ol qəddi-mövzun ilə bəhs.
Ya nədir xurşid edə rüxsari-gülhun ilə bəhs.
..Çöhrəyi-zərdində gülgün əskidir simü zərim.
Kəsrəti-dövlətdə, Asi, eylə Qarun ilə bəhs (5, s. 71).

Müşahidələr göstərir ki, A.Asi üçün yazılması çətinlik törədən şeir forması mövcud olmamışdır. O, şifahi xalq ədəbiyyatından gələn janrlara yaxından bələd olduğu kimi, klassik şeir şəkillərinə aşina olmuş, yaradıcılığında hər iki üslubdan məharətlə istifadə edə bilmişdir. Dediklərimizi şairin heca vəruzun müxtəlif ölçü bəhr və janrlarda yazdığı şeirlər əyani şəkildə sübut edir. Belə bir istedadlı şairin heca vəznində az şeir yazması və onun ən geniş yayılmış forması olan qoşma janrında bir dənə də olsa şeir nümunəsinin olmaması özlüyündə sual doğurmaya bilməz. Hesab edirik ki, belə şeirlər olmuş və onlar hansı səbəbdənsə itbata düşmüş, günümüzə qədər gəlib çatmamışdır. Əlimizdə fikri təsdiq edən tutarlı faktlardan ən mühümünü şairin günümüzə qədər gəlib çatmış heca vəznində yazdığı üç təcnisdir. Bunlar aşağıdakılardır: “Sarı”, “Göz ala”, “Azala”. Təcnislərin hər biri beş bənddən ibarətdir.

A.Asinin üç təcnisindən başqa cinas qafiyəli “Telli” və “Dildarə” rədifli iki qəzəli də vardır. Həmişə yenilik axtarışlarında olan A.Asi sırf milli şeirimizə məxsus olan xüsusiyyətləri böyük məharətlə əruz vəznində yazdığı qəzələ də tətbiq edərək son dərəcə uğurlu şeir nümunəsi yarada bilmişdir. “Telli” qəzəlinin bir neçə beytinə diqqət edək:

Ta düşdü gözüm sən kimi yekta bütə, Telli,
Az qaldı ki, səbrim tükənib ta bitə, Telli.
Can çıxdı qəmindən, vəli candan qəmi-eşqin,
Çıxmaz təniz-zarım çıxma gər tabitə, Telli.
....Asi nə rəva vəsl-i-rüxundan ola məhrum,
Bil, yaxşı degil bu hərəkət, a bütə Telli (5, s. 101-102).

A.Asinin bizə gəlib çatan şeirləri işərisində əruz vəznində yazdığı üç müxəmməsi də vardır ki, bunlarda heca vəzninin də əlamətləri özünü göstərir. Müxəmməslərdən biri beş, biri yeddi, digəri isə doqquz bənddən ibarətdir. Müxəmməslərdən ikisi Mahmud adlı şəxsə ünvanlanmış, lakin şeirin birinin ümumi ruhundan onun qadına yazıldığı hiss olunur.

“A.Asinin əldə olan cüngündə iki tərçibəndi də var. Yüksək sənətkarlıqla yazılmış bu tərçibəndlərdən biri “Sona” adlı şəxsə ünvanlanmış, digəri isə klassik tərçibəndlər kimi daha geniş mövzuya həsr olunmuşdur” (1, s. 32). Tərçibəndlərin hər ikisi altı bənddən ibarətdir. Birinci tərçibənd ənənəvi olaraq saqiyyə müraciətlə başlayır, daha sonra isə baharın gəlişi münasibətilə ana təbiətin oyanması və hər tərəfin gülgərə dönməsi ilhamla tərənnüm olunur. Şeirdə Q.Zakirin təsiri hiss olunur. Q.Zakir bəzi

tərcibəndlərini baharın vəsfi və saqiyyə müraciətlə başladığı kimi, Asi də onun yolu ilə gedərək tərcibəndini saqiyyə müraciətlə başlayır:

Saqiya, ey büti-məhpeykəri xurşidcəmal,
Ələ al badeyi-gülgün qədəhin mala-mal.
Dur ayağa, tök ayağ içrə meyi-səhbani
Ki, ayaqdan salsın könlümü, etsin ehmal (5, s. 94).

Ə.Nəvainin təsiri ilə cığatay dilini öyrənən və ona nəzirə yazan şairlərdən biri də A.Asi olmuşdur. F.Köçərli yazır: “Mərhum Abdulla bəy Asinin cığatay dilində elə dilpəzir qəzəlləri vardır ki, Nəvainin öz kəlamına bənzəyir: ancaq bu dilin ərbabı onlara tərcih verə bilər. Onun cığatay lisanında Şirvan şüərasına yazdığı tərcibənd... hər bir əhli zövq və mərifəti valeh edə bilər” (6, s. 122).

A.Asinin cığatay dilində yazdığı şeirlərin çox az qismi –üç qəzəl gəlib bizə çatmışdır. Lakin sənətkarlıq baxımından bu şeirləri, doğrudan da, yüksək səviyyədə yazılmış sənət əsəri hesab etmək olar. Qeyd edək ki, bu qəzəllərdə Nəvaidən daha çox Füzuli təsiri hiss olunur. Xüsusilə “Bar” rədifli qəzəldə bu əlamət daha aydın görünür.

Qəzəlin bir neçə beytinə diqqət edək:
Səndin ayrı kunlimin kup nalövü əfğanı bar.
Neylasun hicr əlindən daim dili-naşadı bar.
Ey xoş ol kim bu cahanda qüssədin azad olub,
Sin kimi qarşusıda bir sərvcəddi-azadı bar.
Arizin hicri bir halətğə salmış Asini.

Kim, vücudundın nişan yoğdur, bir ancaq adı bar (5, s. 88)

A.Asi son dərəcə hazırcavab, bədahətən şeir demək qabiliyyətinə malik bir şair olmuşdur. “Onun yaradıcılığının bir qismini təşkil edən fərdlər qeyd etdiklərimizi bir daha təsdiqləyir. Günümüzə qədər şairin farsca 150-yə yaxın, azərbaycanca isə 5-6 fərdi gəlib çatmışdır” (1, s. 62). Məlumdur ki, Fərd yazmaq şairdən böyük istedad və məsuliyyət tələb edir. Çünki fərdlər bir qayda olaraq son dərəcə yığcam olması, özündə dərin məna yükü daşması və yadda qalıcılığı ilə digər şeir növlərindən seçilir. Asinin yaratmış olduğu fərdlərdə də bu xüsusiyyətlər özünü aydın şəkildə göstərir. Şair fərd yazarkən danışdığı dilində olan atalar sözləri, misallara müraciətlə yanaşı, öz düşüncə tərzini səviyyəsində atalar sözləri məqamına ucala biləcək hikmətamiz deyimlər də yaratmağa cəhd göstərmiş və demək olar ki, hardasa buna nail ola bilmişdi.

Asinin farsca yazdığı fərdlərdən fərqli olaraq, onun Azərbaycan dilində yazdığı fərdlərinin hər biri müəyyən hadisə ilə bağlı olaraq yarandığı üçün xalqın yaddaşına həkk olunmuş, əvvəlcə şifahi şəkildə dillərdə dolaşmış, sonralar isə yazılı ədəbiyyata gətirilmişdir.

Asinin əsərləri içərisində bir sıra dini şeirlər də (növhə və mərsiyələr) günümüzə qədər gəlib çatmışdır. Bu şeirlərdə əsasən Kərbəla hadisələri və onun birbaşa iştirakçısı olan imam Hüseynin faciəsi təsvir olunur. Bulara müəllifin Azərbaycan dilində yazdığı “Zeynəb”, “Kərbəla”, “Ya Əli”, “Hüseyn”, “Əkbərim” şeirlərini misal göstərmək olar. Bununla yanaşı, Asinin fars dilində yazdığı dini məzmunlu bir qəsidəsi isə Peyğəmbərin şiərlər arasında xələfi hesab olunan Əli Əleyhüssəlamə həsər olunmuşdur.

Bu qəsidədə Əlinin böyük nüfuz və qüdrət sahibi olduğu, onun möcüzələri tam şiə təəssübkeşliyi ilə müəllif tərəfindən mübaliğəli şəkildə təsvir olunur.

Asinin bu mövzuda yazdığı şeirlər bir daha təsdiq edir ki, o dinsiz, Allaha asi bir şəxs olmamış, əksinə, çoxlarının din yolunda edə bilmədiklərini o böyük uğurla həyata keçirmişdir. Onunaşiqanə lirik şeirləri ilə yanaşı, dini mövzuda yazdığı mərsiyə və növhələri də dillər əzbəri olmuş, ən mötəbər mərasimlərdə söylənilmişdir.

Fikirlərimizi ümumiləşdirərək, belə bir nəticəyə gəlirik ki, Abdulla bəy Asi istər klassik və istərsə də aşiq şeiri üslubunda gözəl əsərlər yaradan, şeirimizin hər iki qanadını paralel aparən dəyərli sənətkarlardan biri olmuşdur. Şübhə etmirik ki, onun zəngin ədəbi irsi olmuş, lakin bir çox digər şairlərimiz kimi onun da əsərlərinin əksər hissəsi itdiyi üçün müasir oxuculara gəlib çatmamışdır. Şairin yüksək sənətkarlıq qabiliyyətinə malik olması dediklərimizi bir daha təsdiq edir.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

1. R.Kərimov. Abdulla bəy Asinin həyat və yaradıcılığı. Bakı: Nurlan, 2009
2. F.Köçərli. Azərbaycan ədəbiyyatı. II cild. Bakı: Elm, 1981
3. M.Müctəhidzadə. Riyazül-əşiqin. Bakı: Elm, 1995
4. M.M.Nəvvab. Təzkireyi- Nəvvab. Bakı: Elm, 2018
5. Abdulla bəy Asi. Şeirləri. Bakı: Nurlan, 2009
6. F.Köçərli. Azərbaycan ədəbiyyatı. I cild. Bakı: Elm, 1978

Açar sözlər: Abdulla bəy Asi, Azərbaycan ədəbiyyatı, Qarabağ ədəbi mühiti, qəzəl, Firidun bəy Köçərli

Ключевые слова: Абдулла бек Аси, Азербайджанская литературная среда, газел, Фиридун бек Кочарли

Key words: Abdulla Bey Asi, Azerbaijani literature, literature of Azerbaijan, literature circle of Karabakh, gazel, Firudin Bey Kocherli

**Абдулла бек Аси: жизнь и творческое наследие
Резюме**

В статье анализируется творчество известного представителя карабахской литературной среды XIX века Абдулла бека Аси, также говорится о его жизни и окружающей среде, основываясь на источники.

Абдулла бек Аси учился в одной из религиозных школ в городе Шуша, в совершенстве владел арабским, фарсидским, русским и чагатайским языками. В его формировании как поэта и как образованного человека сыграл значительную роль Касум бек Закир, его дед по материнской линии. Абдулла бек Аси прожил очень короткую жизнь, он ушел из жизни в 34 года, в расцвете своего творчества. В статье подчеркивается, что А.Аси прожил жизнь, полную противоречий и парадоксов, завоевал глубокое уважение своих современников.

Основываясь на источники, автор подчеркивает тот факт, что объем творческого наследия А.Аси небольшой, и тем не менее, как отмечал Мир МохсунНавваб, А.Аси создал совершеннейшие образцы поэзии в классическом стиле. Отмечается также выход в свет 2009 году книги стихов А.Аси, составителем и рецензентом которой является доктор филологических наук Рагуб Керимов.

Как показывают исследования, лирический герой поэта считает страдание от любви не мучением, а благодатью, и это ясно отражается во многих газелях поэта. Автор указывает на этот факт, приводя конкретные примеры (газели «Я», «Черные глаза», «Прощай» и т.д.).

В статье также отмечается влияние на поэта творчества Алишира Навои, изучение чагатайского языка по этой причине, подчеркивается его широкий кругозор и его художественное мастерство. Лишь малая часть стихов поэта на чагатайском языке дошла до наших дней – всего три газели. Они являются достойными образцами поэзии. В газелях больше чувствуется влияние М.Физули, нежели Алишира Навои.

Абдулла бек Аси вписал свое имя в историю азербайджанской поэзии как поэт, воспевающий любовь, и считается достойным представителем школы Физули. Одной из актуальных задач азербайджанского литературоведения является всестороннее изучение литературного наследия А.Аси.

Abdullah beyAsi: life and literary heritage

Summary

In the article is analyzed the creativity of the famous representative of the Karabakh literary environment of the 19th century Abdullah bey Asi, also talks about his life and environment, based on sources.

Abdullah bey Asi studied at one of the religious schools in the city of Shusha, was fluent in Arabic, Persian, Russian and Chagatai languages. Kasumbey Zakir, his maternal grandfather, played a significant role in his formation as a poet and an educated person. In the article is emphasized in the article that A.Asi lived a life full of contradictions and breeds, and won the deep respect of his contemporaries.

Based on the sources, the author emphasizes the fact that the volume of A.Asi's creative heritage is small, and nevertheless, as Mir Mohsin Navvab noted, A. Asi created the most perfect examples of poetry in the classical style. The publication of the book of poems by A.Asi in 2009 is also noted, the compiler and reviewer of which is Dr. Ragub Kerimov.

As studies show, the poet's lyric hero considers the suffering of love not as torment, but as grace, and this is clearly reflected in many of the poet's gazelles. The author points to this fact, giving specific examples (gazelles "I", "Black eyes", "Farewell", etc.).

The article is also noted the influence on the poet of the work of Alisher Navoi, the study of the Chagatai language for this reason, emphasizes his broad outlook and his literary skill. Only a small part of the poet's poems in the Chagatai language have survived to this day - only three gazelles. They are worthy examples of poetry. The influence of M.Fizuli is more felt in these gazelles than of AlisherNavoi.

Abdullah bey Asi inscribed his name in the history of Azerbaijani poetry as a poet praising love, and is considered a worthy representative of the school. One of the actual tasks of Azerbaijani literary criticism is a comprehensive study of the literary heritage of A.Asi.

Rəyçi: filologiya elmləri doktoru, dosent Şahbaz Musayev